

som Forf. forsøger at føre tilbage til en oprindelig generel $12\frac{1}{2}$ 0/0's værditold (1 ore pr. mark), som dog for de vigtigste varer efterhaanden omformedes til en kvantitetstold med faste satser. Langt værdifuldere er den udførlige redegørelse for toldforholdene under Gustav Vasa; for her har tolddirektøren et stort reelt materiale at arbejde med i form af virkelige toldprotokoller, som kongen især fra midten af 1540erne krævede udarbejdet til vejledning for handelspolitikken; ikke alene eksport og import, men alle transaktioner fra produktionsstedet til skibet skulde der omhyggeligt redegøres for. Efter toldforordningerne differentierede tolden; efter nationalitet, borgerskab og civilstand (gift eller ugift) skulde købmændene betale hel eller halv told eller i gunstigste fald (i regelen naar det drejede sig om gifte Stockholmborgere med egen grund) være helt todfri. Paa hvilken maade disse forhold gav sig udtryk i toldregistrene, er det vigtigste resultat af Smiths bog — en nyttig ledetraad for de forskere, der før eller siden detaljeret vil udnytte hele dette store handelshistoriske stof; dette sidste, det egentlige, har han selv givet afkald paa.

Aksel E. Christensen.

Den svenske skoleordning, der kræver, at lektorer skal være doktorer, frembringer mellem aar og dag en lang række historiske »akademiska avhandlingar«. Naar de ikke alle de store højder, bliver dog et omfattende stof gennemarbejdet og lagt frem. Aaret 1935 har givet en ualmindelig rig høst; en del er allerede omtalt i dette tidsskrift, her skal henledes opmærksomheden paa endnu et par af interesse.

Det mest modne og lærde arbejde er sikkert Sten Engbergs *Bo Jonsson I. Till 1375* (Uppsala). Det giver et tværsnit i svensk og nordisk historie i 1360erne og den første halvdel af 70erne set i forhold til Bo Jonsson Grips store skikkelse. Biografien sprænges og bliver til en udredning af hele den politiske sammenhæng; traaden til hovedpersonen er undertiden nær ved at forsvinde, og man savner endnu en vurdering af hans største indsats, set i modsætning til Margretes — hvad der maa blive afgørende for konklusionen. Det er en sprænglærd bog, spækket med noter og rettelser, fuld af kildekritiske udredninger om stort og smaat. Hver enkelthed er dog sat i forhold til store synspunkter: kampen mellem det nationale aristokrati, der fik næring af Birgittes religiøse-politiske anskuelse, og som siden 1371 fik sin store leder netop i Bo Jonsson; imod det den fremvoksende stærke kongemagt, hvis patrimonielle tendenser især blev repræ-

senteret af mecklenburgeren Albrecht. Bogen er en ypperlig indledning til Lönnroths fremstilling af de statsretslige brydninger under Kalmarunionen, ikke saa overlegen, men heller ikke saa doktrinær som Lönnroths.

Ogsaa i Nils Staaf: *Marknad och mote* med den mere ramrende undertitel *Studier rörande politiska underhandlingar med folkmenigheter i Sverige och Finland intill Gustav II Adolfs tid* (Stockholm) er den politiske historie hovednerven, et længdesnit, hvor alle politiske spørgsmaal i næsten 200 aar belyses ud fra forholdet mellem konge og almue. Markederne var de store regelmæssige mødesteder for folk fra hele landskabet; i umindelige tider havde markedet haft tre vigtige funktioner, foruden at være handelsformidler var det ogsaa retstermin og kirkefest. Nu kom hertil fra det 15. aarh. dets betydning som politisk organ, taget i brug af oppositionen imod unionstidens danske konger. Markedsmenighederne var det bedste objekt for de store folkeføreres personlige agitation; her og kun her kunde de komme i kontakt med folket; hvad der skete her, blev forhandlet eller bekendtgjort, var allemandseje. Engelbrekt begyndte svagt, Sturerne organiserede metoden, og Gustav Vasa tilegnede sig den i den grad, at det i de første aartier var hans vigtigste herskemiddel. I Vasasonnernes tid svandt markedernes politiske betydning til fordel for rigsdagen, det mere besindige og aristokratiske organ. De fik dog en kortvarig renaissance i oppositionen mod den katolske Sigismund i 1590erne, men forsvandt fuldstændig med Gustav Adolf. I sin kronologiske afdeling har Staaf ved hjælp af et majsommeligt mosaikarbejde fra de mest spredte og fattige kilde-notitser opbygget denne uomtvistelige kurve. I den systematiske del, hvor de mange gentagelser virker lidt tyngende og trættende, behandles markedsmødernes meget varierende forretningsgang, deres funktioner og virksomhedsomraade, der aldrig blev fast afgrænsede, men ahang af øjeblikkets tarv. Markedet blev aldrig nogen fast institution med afgrænset konstitutionel myndighed; i modsætning til rigsdagens havde dens vedtagelser ikke retsgyldighed, men det praktiske resultat var ikke mindre, for her formedes folkeopinionen ved direkte samvirken mellem kongemagt og folk. Bogen giver samtidig, især i kapitlet »marknad och menighet«, et værdifuldt sociologisk bidrag til forstaaelsen af samspillet mellem stænderne og indeholder topografiske redegørelser for sammenhængen mellem landskaberne og deres kulturcentre.

Karl-Erik Löfquists afhandling *Om riddarväsen och frälse i nordisk medeltid* med undertitelen *Studier rörande adelsståndets*

uppkomst och tidigare utformning (Lund) er efter sit anlæg en social studie; den behandler »riddarväsendets betydelse och inflytande på klassbildningen« i forbindelse med forholdet mellem adelig overklasse og kongemagt. For Danmarks vedkommende er herremandsstandens udvikling blevet meget indgaaende behandlet (Kr. Erslev, Erik Arup og Sture Bolin); Löfquist har søgt at bringe enhed i de stridende meninger, men ikke ydet nogen selvstændig indsats af betydning. Heller ikke det norske aristokrati er blevet fremstillet bedre og anderledes end før. Begge landes adel er i virkeligheden kun benyttet som baggrund for behandlingen af den hidtil ret uudforskede svenske adel. I hovedsagen er det forfatterens indsats, at han nærmer den tidligere svenske opfattelse af Sveriges Adel til den moderne opfattelse af den danske; der er ikke — som tidligere antaget — nogen væsentlig social forskel mellem den uafhængige stormandsklasse og kongsmændene, stormændene er nær knyttet til kongemagten og er kernen blandt kongens mænd; derimod rangerer kongens egentlige hirdmænd langt lavere. Dog er der i svensk adel ikke en saa snæver forbindelse fra en ældre krigerorganisation til riddervesenet som i Danmark. Det mest nye er paavisningen af den nære forbindelse med kontinentet, en mode, der overfører hele den europæiske terminologi til de nordiske stater. I alt for høj grad nøjes forfatteren dog med formelle sider (ridderslagning, edsaflæggelse og titler); i hvor høj grad moden har ført mere dybtgaaende ændringer med sig, faar vi derimod næsten ingen besked om. Imod forf.s behandling af kildematerialet kunde der rettes en del indvendinger, bl. a. lægger han normalt aarbøger, krøniker og andre tilfældige berettende kilder til grund; disses oplysninger suppleres med dokumenterne, der »bekræftar« (s. 48) det tidligere vundne resultat!! *Aksel E. Christensen.*

I et i 1934 udsendt lille Skrift har Professor Arthur Montgomery behandlet *Svensk socialpolitik under 1800-talet*. Bag Titlen skjuler sig først og fremmest en Skildring af det svenske Fatigvæsens Historie, fortalt overvejende paa Basis af selve Lovene og de dertil knyttede Betænkninger og Rigsdagsforhandlinger, altsaa Stof, som for største Delen foreligger trykt; paa vidtløftige Detailundersøgelser af vedkommende Myndigheders egne Arkiver har Forfatteren ikke indladt sig, og hans Fremstilling af de faktiske Forhold har derfor maattet bygges overvejende paa Beretninger. Er dette i nogen Grad en Svaghed, giver Bogen til Gengæld en klar og fængslende Oversigt over Lovgivningens vekslende Faser.